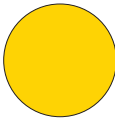

سطوح در آمدی هشت گانه

محاسبات بیمه‌ای اعضای صندوق بیمه اجتماعی کشاورزان، روستاییان و عشایر بر چه مبنایی است؟

بادداشت
O P I N O N

حمیدرضا نایب خسروشاهی

کارشناس بیمه‌های اجتماعی

تأمین اجتماعی و گسترش پوشش بیمه‌ای

سازمان تأمین اجتماعی، به عنوان رکن اصلی رفاه و امنیت اجتماعی در ایران، با چالش‌های جدی روبه‌رو است. افزایش جمعیت سالمند، رشد بازنشستگان و مستمری‌بگیران و تغییر ساختار جمعیتی کشور، بار تعهدات این سازمان را به‌طور فزاینده‌ای افزایش داده است. این در حالی است که تصمیمات نامناسب گذشته و جذب ناکافی بیمه‌پردازان جدید، پایداری منابع تأمین اجتماعی را به‌خطر انداخته و ناترازی‌های مالی را تشدید کرده است. در این شرایط، توسعه و گسترش پوشش بیمه‌ای، نه یک گزینه، بلکه یک ضرورت انکارناپذیر برای حفظ کارکرد اصلی این سازمان است. ریشه‌ی این چالش‌ها در چند عامل کلیدی نهفته است. نخست، عدم تطابق قوانین و مقررات کارگری و کارفرمایی با مبانی تأمین اجتماعی، امکان حل چالش‌های سازمانی را برای نسل‌های آینده بیمه‌پرداز محدود کرده است. دوم، فقدان هماهنگی بین سیاست‌های کلان کشور با برنامه‌های رفاهی و تأمین اجتماعی، مانع از تسهیل توسعه بیمه‌شدگان و تحقق اهداف این بخش شده است. سوم، عدم توجه کافی به تقویت مشارکت اجتماعی ذینفعان و رشد فعالیت‌های اقتصادی، فرصت‌های جدیدی برای جذب بیمه‌پردازان و تأمین منابع پایدار را از دست داده است. سیاست‌های کلی تأمین اجتماعی بر رشد گروه‌های تحت پوشش و افزایش منابع پایدار تأکید دارد. اما اجرای این سیاست‌ها نیازمند رویکردی جامع و هماهنگ است. برای عبور از این چالش‌ها، سازمان تأمین اجتماعی باید به‌طور جدی به سمت توسعه بیمه‌ای حرکت کند. این امر مستلزم اقدامات چندجانبه‌ای است:

“**براساس جدیدترین داده‌های آماری صندوق، تعداد اعضای صندوق به ۳ میلیون و ۵۰۰ هزار نفر رسیده که بیش از ۲ میلیون نفر آن‌ها بیمه‌شده فعالند**”

- **گسترش پوشش:** شناسایی و جذب بیمه‌شدگان جدید، به ویژه در بخش‌های غیررسمی و مشاغل آزاد، باید در اولویت قرار گیرد.
- **اصلاح قوانین:** بازنگری و اصلاح قوانین و مقررات کارگری و کارفرمایی به منظور تطبیق با مبانی تأمین اجتماعی و رفع ابهامات موجود ضروری است.
- **تقویت مشارکت:** ایجاد سازوکارهای مشارکت جویانه با ذینفعان، از جمله کارگران، کارفرمایان، و نمایندگان جامعه، برای تصمیم‌گیری‌های مؤثر و پاسخگو.
- **رشد اقتصادی:** حمایت از رشد تولید و فعالیت خرجه کسب و کار، به عنوان بستری برای افزایش بیمه‌پردازی و تأمین منابع پایدار.
- **هماهنگی سیاستی:** ایجاد هماهنگی کامل بین سیاست‌های کلان کشور و برنامه‌های رفاهی و تأمین اجتماعی، به منظور تسهیل توسعه بیمه‌شدگان و تحقق اهداف این بخش.
- پیوست تأمین اجتماعی: تضمین پیوست تأمین اجتماعی قوانین و مصوبات جدید، به‌منظور کاهش بار مالی بر سازمان و ارتقای وضعیت بیمه‌ای.
- توسعه تأمین اجتماعی، فراتر از یک مسئله فنی، یک مسئولیت اجتماعی است. با اتخاذ رویکردی جامع و هماهنگ، سازمان تأمین اجتماعی می‌تواند به یک نهاد پایدار و کارآمد در ارائه خدمات بیمه‌ای، بازنشستگی، درمانی و سایر خدمات کوتاه‌مدت تبدیل شود. تحقق این امر مستلزم تعهد و همکاری تمامی ذینفعان، از جمله دولت، کارگران، کارفرمایان، و سیاست‌گذاران است.

طبق محاسبات بیمه‌ای صندوق بیمه اجتماعی کشاورزان، روستاییان و عشایر، بیمه‌شدگان این نهاد بیمه‌گر بر مبنایی وسع خود و تعیین وضعیت بیمه‌پردازی به این صندوق به ۸ سطح درآمدی تقسیم‌بندی می‌شوند. این صندوق بیمه اجتماعی بر اساس محاسبه انعطاف اقشار تحت پوشش، سطوح مختلف درآمدی و به تبع آن میزان بیمه‌پردازی جامعه تحت پوشش را موردنظر قرار داده است. صندوق بیمه اجتماعی کشاورزان، روستاییان و عشایر، به عنوان یک نهاد بیمه‌گر حمایتی با پوشش بیش از ۳ میلیون و ۵۰۰ هزار نفر از جامعه روستایی و عشایری و ساکنان شهرهای کمتر از ۲۰ هزار نفر، نقش مؤثری در تأمین امنیت اقتصادی این گروه از افراد جامعه عهده‌دار است. بیمه‌شدگان بر اساس نظام هشت سطحی درآمدی این صندوق می‌توانند با توجه به توان مالی خود، سطح مشارکت و بیمه‌پردازی را انتخاب کنند؛ حق بیمه سالانه و مستمری ماهانه این افراد به‌طور مستقیم به انتخاب هر کدام از سطوح مذکور بستگی دارد. مطابق سطح‌بندی اشاره شده، افراد بیمه‌پرداز امکان اطلاع از میزان حقوق مستمری دریافتی خود در آینده دارند.

مشخص بودن میزان حق بیمه و مستمری همچنین بر انتخاب سطوح درآمدی بیمه‌شدگان در صندوق مذکور تدبیرگذار خواهد بود.

میزان مستمری هر سطح درآمدی

اگر بیمه‌شده حق بیمه را بر مبنای سطوح درآمدی سال

۱۴۰۴ واریز و دوره پرداخت آن از ابتدا تا انتهای این سال محاسبه و سنوات بیمه‌پردازی آنان کمتر از ۲۰ سال باشد، در سه تعهد؛ مستمری سالمندی، فوت و از کار افتادگی کلی، مستمری بیمه‌شده و بازمانده آنان در پایان اسفند محاسبه می‌شود. در سطح یک درآمدی برای بیمه‌پردازان صندوق بیمه اجتماعی کشاورزان، روستاییان و عشایر مستمری ماهانه یک میلیون و ۴۴۰ هزار تومان، سطح دویک میلیون و ۷۱۰ هزار تومان، سطح سه هم ۲ میلیون و ۱۶۰ هزار تومان، سطح چهار درآمدی ۲ میلیون و ۶۱۰ هزار تومان و در سطح ۵ درآمدی نیز ۳ میلیون و ۲۴۰ هزار تومان تعیین شده است. این صندوق همچنین برای سطح ششم درآمدی ۳ میلیون و ۹۶۰ هزار تومان، سطح هفتم درآمدی ۴ میلیون و ۸۶۰ هزار تومان و در نهایت سطح هشتم با بالاترین میزان بیمه‌پردازی به افراد مستمری‌بگیر ۵ میلیون و ۸۵۰ هزار تومان مستمری پرداخت خواهد کرد.

مزایای کلیدی بیمه‌پردازی

با توجه سهم ۷۰ درصدی دولت از بیمه‌پردازی صندوق بیمه اجتماعی کشاورزان، روستاییان و عشایر در کنار سهم ۳۰ درصدی بیمه‌پرداز، این موضوع یکی از مهم‌ترین مزایای عضویت این نهاد بیمه‌ای است و بیمه‌شده تنها ۳۰ درصد را می‌پردازد. همچنین مستمری بازنشستگی با شرط ۶۵ سال سن و ۱۵ سال سابقه پرداخت، مستمری از کار افتادگی کلی برای افرادی که به دلیل حادثه یا

بیماری، توانایی کار خود را از دست می‌دهند و مستمری بازماندگان در صورت فوت بیمه‌شده اصلی از دیگر مزایای عضویت در این صندوق محسوب می‌شوند. موارد دیگری نظیر کمک هزینه کفن و دفن، تحت شرایط خاص، نقل و انتقال سوابق با سایر صندوق‌ها و پوشش بیمه سلامت نیز در بخش دیگری از مزایای عضویت در صندوق مذکور به شمار می‌روند.

میزان حق بیمه پرداختی

بر اساس اعلام صندوق بیمه اجتماعی کشاورزان، روستاییان و عشایر، در ۸ سطح تعیین شده، مبلغ درآمد ماهانه مبنای وصول حق بیمه بیمه‌شدگان تحت پوشش، ۵ درصد حق بیمه سهم بیمه‌شده بابت یک‌ماه و ۵ درصد حق بیمه سهم بیمه‌شده بابت یک‌سال مشخص شده تا همه افراد بیمه‌پرداز آگاهی داشته باشند که میزان حق بیمه پرداختی آن‌ها چه مبلغی است.

در سطح یک بیمه‌شدگان تحت پوشش این صندوق، بابت حق بیمه یک‌سال مبلغ یک میلیون و ۲۹۶ هزار تومان و مستمری ماهانه یک میلیون و ۴۴۰ هزار تومان در صورت اتمام بیمه‌پردازی یک‌ساله برآورد شده است.

همچنین در سطوح ۲، مبلغ درآمد ماهانه مبنای وصول حق بیمه بیمه‌شدگان، در یک‌سال یک میلیون و ۵۳۹ هزار تومان و مستمری ماهانه این افراد یک میلیون و ۷۱۰ هزار تومان است. سطح ۳ بیمه‌پردازی افراد بیمه‌شده صندوق مذکور در بخش مبلغ درآمد ماهانه مبنای وصول حق بیمه

یک میلیون و ۹۴۴ هزار تومان و مستمری ۲ میلیون و ۱۶۰ هزار تومان در نظر گرفته شده است.

همچنین در سطح ۴ بیمه‌شدگان تحت پوشش، مبلغ درآمد ماهانه مبنای وصول حق بیمه این افراد ۲ میلیون و ۳۴۹ هزار تومان و مستمری آنان ۲ میلیون و ۶۱۰ هزار تومان است. طبق اعلام صندوق بیمه اجتماعی کشاورزان، روستاییان و عشایر، در سطح پنج بیمه‌پردازی افراد مبلغ درآمد ماهانه مبنای وصول حق بیمه برای بیمه‌شدگان ۲ میلیون و ۹۱۶ هزار تومان و مستمری ماهانه ۲ میلیون و ۲۴۰ هزار تومان تعیین شده است.

سطح ششم بیمه‌پردازان این صندوق نیز در بخش مبلغ درآمد ماهانه مبنای وصول حق بیمه رقم ۳ میلیون و ۵۶۴ هزار تومان و میزان مستمری ۳ میلیون و ۹۶۰ هزار تومان خواهد بود.

سطح هفتم بیمه‌پردازی این صندوق نیز مبلغ درآمد ماهانه مبنای وصول حق بیمه ۴ میلیون ۳۷۴ هزار تومان و میزان مستمری ۴ میلیون و ۸۶۰ هزار تومان تعیین شده است. همچنین مبلغ درآمد ماهانه مبنای وصول حق بیمه بیمه‌شدگان صندوق ۵ میلیون و ۲۶۵ هزار تومان و مستمری ماهانه آنها به ۵ میلیون و ۸۵۰ هزار تومان سال جاری محاسبه شده است.

مشمولان عضویت در صندوق

دامنه شمول این صندوق بسیار گسترده است و شامل گروه‌های ساکنان دائمی روستاها، مناطق عشایری و شهرهای زیر ۲۰ هزار نفر جمعیت، کشاورزان، دامداران، صیادان، فعالان صنایع دستی و قالیبافان، رانندگان حمل‌ونقل بار و مسافر در مسیرهای روستایی و بین‌شهری کوچک، زنان خانه‌دار روستایی و شاغلان فصلی در مشاغل مرتبط می‌شود.

شرایط اولیه عضویت برای همه گروه‌های هدف و بیمه‌شدگان صندوق بیمه اجتماعی کشاورزان، روستاییان و عشایر نیز داشتن تابعیت ایرانی، سن بین ۱۸ تا ۵۰ سال و عدم برخورداری از پوشش مستمری از دیگر صندوق‌های بازنشستگی اصلی به شمار می‌رود.

جامعه هدف، اعضا و مستمری‌بگیران

بر اساس جدیدترین داده‌های آماری صندوق بیمه اجتماعی کشاورزان، روستاییان و عشایر، تعداد اعضای صندوق به ۳ میلیون و ۵۰۰ هزار نفر رسیده که بیش از ۲ میلیون نفر آن‌ها بیمه‌شده فعال هستند. تعداد مستمری‌بگیران بازنشسته این نهاد بیمه‌گر نیز به ۲۲۰ هزار نفر رسیده است.

روستاییان، کشاورزان، عشایر، شهرهای زیر ۲۰ سال، رانندگان شهری و برخی گروه‌های دیگر عضو جامعه هدف این صندوق به‌شمار می‌روند که تعداد آن‌ها به ۳۰ میلیون نفر می‌رسد. بر اساس قانون نمی‌توان افراد بالای ۵۰ سال و زیر ۱۸ سال را در صندوق مذکور ثبت‌نام کرد که این مسأله کاهش جامعه هدف صندوق به حدود ۱۰ میلیون نفر را موجب شده است.

تعالدل در بیمه‌های اجتماعی؛ محاسبات کلیدی و موانع پیش رو

رفع موانع تعادل منابع و مصارف بیمه‌های اجتماعی مستلزم اتکا به محاسبات دقیق و پیشگیری از هزینه‌های غیرمنتظره است

سنوات ارفاقی بازنشستگان پیش از موعد دولت، مواد ۴۹، ۱۰۳ و ۸۰ قانون برنامه توسعه، گروه‌های خاص بیمه‌ای و بسیاری موارد دیگر را بخشی از مداخلات بیمه‌ای و هزینه‌زا برای بیمه‌های اجتماعی معرفی می‌کند.

عوامل مؤثر و موانع

به‌طور معمول، شناسایی عوامل تأثیرگذار و در مقابل موضوعات ایجاد کننده اختلال در پیشبرد اهداف کلان بیمه‌های اجتماعی، در راهبری مناسب این صندوق‌ها تعیین کننده است. عابدی‌روش با تأکید بر اولویت شناسایی عوامل پیش‌برنده و بازدارنده مرتبط با تعادل بخشی به منابع و مصارف بیمه‌های اجتماعی، می‌افزاید: به واسطه تأثیرپذیری راهبری بیمه‌های اجتماعی از موضوعات پیش‌برنده و بازدارنده، شناسایی موارد اشاره شده نقش ویژه‌ای در ایجاد تعادل در حوزه مذکور خواهد داشت. او در ادامه، رشد شمار بیمه‌پردازان و جذب بیمه‌شدگان جدید را عاملی پیش‌برنده و کاهش این شاخص را بازدارنده توصیف می‌کند و توضیح می‌دهد: افزایش دستمزدها و رشد سطح رفاه جامعه را باید پیش‌برنده و در مقابل، سرکوب مزدی و عدم تعادل بین دستمزد و نرخ تورم را مانع دانست. به گفته این کارشناس حوزه تأمین اجتماعی، از نگاه دیگر رشد سود سرمایه‌گذاری سازمان‌های بیمه‌ای در شرایط تعادل و رونق بازار، پیش‌برنده و افزایش هزینه‌های ناشی از مسائل مدیریتی عاملی بازدارنده محسوب می‌شوند.

به گفته وی، تعادل منابع و مصارف سازمانی نظیر تأمین اجتماعی با پوشش جمعیتی حدود ۴۹ میلیون نفر و اتکا به محاسبات بیمه‌ای به‌منظور راهبری این صندوق و پایداری و ارتقای کمی‌وکیفی خدمات قابل ارائه به مخاطبان و ذینفعان، بسیار مهم برآورد می‌شود. به این واسطه محاسبات بیمه‌ای و برقراری تعادل پایدار در حوزه منابع و مصارف بیمه‌های اجتماعی در ادامه مسیر حرکتی این صندوق‌ها مؤثر خواهد بود.

هزینه‌های مداخلات بیمه‌ای

عمده صندوق‌های بیمه‌ای در دهه‌های گذشته به تصمیمات غیرکارشناسی ناشی از مدیریت نا کارآمد مبتلا بوده‌اند؛ به این واسطه هزینه‌های تحمیلی هنگفتی به این نهادها وارد و به تبع آن توان تأمین منابع و اداره مستقل این سازمان‌ها کاهش پیدا کرده است. در واقع عدم اتکای به محاسبات بیمه‌ای، نقطه مشترک تصمیمات اشاره شده در حوزه راهبری بیمه‌های اجتماعی است.

عابدی‌روش در ادامه تصمیمات غیرکارشناسی را برابر با هزینه‌های تحمیلی بالای برای صندوق‌های بیمه‌ای می‌داند و در این ارتباط می‌گوید نظرات غیرکارشناسانه بی‌توجه به قوانین و مقررات حوزه بیمه در چارچوب مداخلات بیمه‌ای، آسیب‌های اضافی را به صندوق‌ها از جمله تأمین اجتماعی وارد کرده است.

این کارشناس حوزه بیمه‌های اجتماعی، موضوعاتی مانند معافیت‌های بیمه‌ای، قوانین مرتبط با مشاغل سخت و زیان‌آور و پرداخت بیمه بیکاری،

تغییرات در تعداد بیمه‌شدگان و بازنشستگان، یعنی همان ورودی و خروجی آمار، مهم‌ترین عامل تعیین‌کننده سرنوشت بیمه‌های اجتماعی است. در واقع، بیمه‌پردازان و کارفرمایان، اصلی‌ترین منابع مالی این صندوق‌ها هستند تا خدمات لازم به جامعه، از بیمه‌شدگان تا بازنشستگان، ارائه شود.

در این میان، عوامل متعددی می‌توانند به بهبود عملکرد و ارتقای سطح این بیمه‌ها کمک کنند، اما موانعی نیز وجود دارند که مسیر پیش‌روی آن‌ها را مختل می‌کنند. برای رسیدن به پایداری مالی و تعادل در منابع و مصارف، صندوق‌های بیمه اجتماعی باید ضمن پیشگیری از هزینه‌های غیرمنتظره، برای رفع این موانع راهکاری پیدا کنند.

غلامحسین عابدی‌روش، کارشناس بیمه‌های اجتماعی، در گفتگو با آتیه‌نو، راهکارهای تعادل بخشی به منابع و مصارف صندوق‌های بیمه اجتماعی و همچنین شاخص‌های کلیدی برای رفع موانع موجود را تشریح کرده است.

کارآمدی محاسبات بیمه‌ای

عابدی‌روش با اشاره به پوشش ۵۶ درصدی بیمه جمعیت کشور توسط سازمان تأمین اجتماعی، تعادل بخشی به منابع و مصارف این سازمان و اهمیت تراز مالی و بیمه‌ای آن را مسأله‌ای اساسی و در سطح ملی می‌داند و بر اهمیت ایجاد و تدوین سازوکارهای مرتبط با رفع موانع تعادل درآمد و هزینه‌های تأمین اجتماعی تأکید می‌کند.